

TIZENEGY DÜHÖS EMBER ÉS A „SALZBURGER LAND” Morlin Ákos apropóján

Szűcs Endre

Mindig is imádtam Salzburg környékét, különösen a valószínűtlenül, szinte díszletszerűen meredező hegyek ölelte tavakat, a Mondsee-t, a Chiemsee-t, az Attersee-t, Königsee-t, meg a többieket. Sokszor jártam arra Németország felé igyekezve. Egy estét mindig eltöltöttünk ott.

68-ban végeztem, amikor nyáron di-csőséges csapataink átlépték a szlovák határt, de nem a Felvidék visszafoglalásának gondolatával, hanem, mert veszályban volt a demokrácia odaát. Kádár apánk azt parancsolta, segítenünk kell.

Évfolyamtársaim jó része gondolta akkor úgy, hogy itt még bármi történhet, meg aztán az 1300 forintos kezdő fizetés sem volt túl vonzó, el kell innen menni.

Kézenfekvőnek látszott Németország, hisz első keresztény királyunk is ide rucant át, Bajorországba, asszonyért. Így aztán München, Stuttgart, Köln tele lett a *nagy generáció* tehetséges magyar építészeivel. Morlin Ákos is ezek közé tartozott.

Egy tankörbe kerültünk. Tehetséges, széles látókörű, zenekedvelő, rajzoló, kicsit furcsa gyerek volt. A nyári termelési gyakorlaton együtt akvarelleztünk az éjszakai Eger belvárosában. Padtársak voltunk. Én a humán gimnáziumi érettségimmel feszélyezetten tehetetlenkedtem a helyemen. Egyszer csak nyílt az ajtó, belépett egy kopaszodó, bajszos, nagyon szigorúnak tűnő ember és furcsa dolgokat kezdett mondogatni és rajzolni. Nem lehetett nem odafigyelni. Az illetőt Makovecz Imrének hívták.

Én kínlódtam a merev, szögletes, lelketlen bauhausos házakkal. Nekem anyukám mindig azt mondta, hogy a mi Vas megyei tornácos házunk, meg a tornyos, tagozott, gazdagon díszített, atlaszos, kariatidás házak a szépek. Az

iskolában viszont azt tanították, hogy ez a haldokló, gonosz burzsoázia drótból, gipszből formált öngazoló, hazug világa.

A furcsa ember Morlin Ákos padtársam korrekora lett, én pedig kaptam egy *niemand*-ot. Akkoriban tele volt az egyetem tehetségtelen, karrierista stréberekkel, moszkovitákkal és szökött KISZ-titkárokkal. Úgy tudom, Morlin volt az „atyamester” első tanítványainak egyike.

Idén májusban barátaimmal eltöltöttünk néhány napot a bevezetőben említett csodálatos vidéken. A szokásosnál is szebb volt a táj. A tavak partján harsányzöld bokrok, fák, de a sziklák csaknem függőleges völgyeiben, gleccsereiben még megszorult a tavalyi hó. Egy Siegsdorf nevű falucskában egy Jugendherberge-szerű objektumban szálltunk meg. Tudatosan, mert ezt Morlin barátunk tervezte.

Az épületegyüttes legizgalmasabb része a központi kiszolgáló épület. A környékre jellemző lankás teteje markánsan megfogalmazott konzolos, fargott gerendákon nyugszik. A gazdagon tagolt faépület homlokzata világos páccal kezelt felületeivel tisztelettudóan emlékeztet a hagyományokra, de finom, visszafogott eleganciával érzékelteti magszületett voltát. Alaprajzi rendszere és térkapcsolatai korrektek. Egy nagyméretű előcsarnokba érkezünk. A mindkét irányból üvegfalakkal megnyitott tér nemcsak oldalról, hanem felülről is kap fényt egy huszártoronyzerű felülvilágítóból. A fény egy évben kétszer, a tavaszi és őszi napfordulókor a terem központjában, a padozatba beépített, járható tükörben fürdik meg. (Rossz nyelvek szerint ez idő tájt még egyszer sem sütött a nap. Ezt mi ismerjük a pilisszántói Makovecz-Örffy-kápolna kapcsán,

ahol a Villibárd mögül felbukkanó nap sohasem tudja teljesíteni kötelességét, megsimogatni fényével a főoltár Madonnáját.)

Innen nyílik a nagy hangverseny-, előadó- és színházterem, melynek színpad felőli része nagy üvegfelületeivel szűkség esetén a gyönyörű tájat is becsempészi a terembe.

A belső tereket, a folyosókat szépen formált, legyező alakú oszlopok támogatják, nosztalgikusan emlékezve az itthon hagyott atyamesterre.

Megnyugodtam. Régi barátom is úgy gondolkozik, mint én (ímmár a tanítványaim is). Ez is egy járható út. Nem biztos, hogy a legjobb, de jószándékú. Valószínű, hogy nem mi leszünk a XX-XXI. század fordulójának legnevesebb építészei. Én csak tisztességes mesterembernek tartom magunkat. Nem több és nem kevesebb, mint az a tisztességes falusi kőműves, aki a vasárnapi szentmisén nem tudja kitarotán követni a plébános úr szóvirágait, kicsit elmélázik. Megakad a szeme a templom mennyezetén, boltívein, tagozott oszlopain, szószékén és karzatán, aztán hétfőn felkapaszkodik az állványra, tudatosan, vagy csak ösztönösen, kicsit leegyszerűsítve, felfaragja, felhímezi a homlokzatra az előző nap látott volutákat, indákat és cseppeket. Ugyanígy ragadtak rá az esküvőkön, keresztelőkön, névnapokon hallott dalok és dallamok. Hasonlóképpen bújik, fészkelődik az ember tudatába, kezébe a megfagyott muzsika, az építészet is.

És most jutottunk el a címben jelzett tizenegy dühös emberig. Én negyvennégyben születtem és pont negyvennégy éve csinálom a szakmát. Javárezében a műemlékek területén, mindig nagy szeretettel és meggyőződéssel. Szeretettel, már csak azért is, mert a

bevezetőben említett pályakezdemésem metafizikus bizonytalanságában a műemlékvédelemnek köszönhetem azt a kapaszkodót, biztos pontot, ami átsegített a válságos pillanataimon.

Sajnos az engedélyező szervem a Műemlékfelügyelőség (hol OMF, hol OMVH, ebben a pillanatban KÖH) ebbéli igyekezeteimet nem mindig akceptálta. Addig még nem is volt nagy baj, amíg templomok, kastélyok, kálváriák, védett villák helyreállításán dolgoztam. A bajok akkor tetőztek, mikor a virtigli műemlékes munkák fogytán a védett környezetben lévő lakóházak, présházak felújításával, illetve az ide épített új házakkal kezdtem foglalkozni. Már fiatal építészként éreztem, hogy valami nem megy jól. A pillanatnyi, de könnyen múló világdivatnak adózni azokon a helyeken, ahol fantasztikus építészeti hagyományaink vannak, bűn. Mindezt csak azért, hogy látszódjék az épületen pontos datálhatósága. A Velencei Karta nagyon tisztességes, követhető iránytűként in-

dult, de korlátoltan merev alkalmazása a világon senkire, csak ránk, magyarokra jellemző. Valljuk be: már régen döglött szent tehén, melynek emlőit a ma regnáló felügyelők elengedni nem képesek. Az utóbbi hónapokban három tervünket rúgták ki páros lábbal. Tizenegy dühös ember. Mert annyian ültek a zsűriben. Mindenki ugyanazt mondta, csak az egyik a főmonddal a másik a mellékmonddal kezdte. Bátorkodtam megkérdezni, hogy ehhez miért kell tizenegy ember. Ugyanazt kettő is ki tudja mondani. A Kós Károly Egyesülés szinte valamennyi építésze velem azonos véleményen van. Felháborító, hogy egy olyan nagylétszámú, a határon túli magyar építészeket is integráló, immár huszonnégy éve viszonylag békében és egyetértésben dolgozó szellemi társulás nem képviseltetheti magát a műemlékes zsűriben. A világ nem egy rugóra jár. Ezt tudomásul kell venni. Én tizennégy éve ülök a soproni főépítész ítélőbizottságban. A szakma különböző te-

rületeiről érkezve és különböző elméletekkel felvértezten előfordul, hogy 4:3 vagy 3:2 arányban döntünk. Eszembe nem jut egy lapostető neo-post Bauhaus, vagy egy mediterránnak titulált hűszfokos tetős házat elmarasztalni, ha az nem bántja a környezetét, de a maga stílusában profi alkotás. Különbözőek vagyunk, ebben a zűrzavaros világban nincsenek kőbe vésett szabályok. Mindenki maga viseli a felelősséget az utókor előtt. Majd ott eldől, kinek volt igaza.

Négy napot mászkáltunk Salzburg környékén. Sehol egy lapostető, vagy világdivat dobozház. Mégis (vagy éppen ezért?) rengeteg a turista, mindenki halálra fényképezi magát, és borzalmasan jól el van úgy, hogy a házak pontos keletkezési dátumát nem tudja. Az a szakember, akit ez érdekel, úgyis tudja, ha olyan házakat lát, mint Siegsdorfban Morlin Ákosé, vagy Magyarországon (bocsánat a magabiztosságért) a Kós egyesületi MÉRMŰ-é.

Budapest, 2012. Szent Iván havában

